

Тенденції, які «заряджають» 2023 рік. Окремі оцінки.

Володимир Корнєєв

1) Головне – люди та їх безпека. Убезпеченість життєдіяльності завжди є пріоритетом. Війна стала цивілізаційним шоком, а безпека фізична, економічна і кібербезпека визначаються як первинні потреби. Маємо безпрецеденту міграцію населення, зменшення популяції і народжуваності. Це наслідки всіх «нестабільностей», пандемії, і, особливо - війни. Це все знижує можливості відновлення і економічного зростання.

З ким ми будемо відновлювати країну?

Внаслідок війни проблема міграції населення України, біженців з України стала міжнародною. Під час війни в Україні від'ємне сальдо міграції становить приблизно 8 млн людей (оцінки інституту демографії). Прогнозовані демографічні втрати населення оцінюються в кратних вимірах (від 500-600 тис. до 5-6 млн людей) залежно від тривалості і тяжкості війни. Загалом у світі населення працездатного віку вже скорочується у 51 країні порівняно з 17 у 2000 р. (дані початку 2022 р.).

В Україні треба визнати моветоном реляції про позитив обсягів надходження валюти від заробітчан (12-15 млрд юсд щорічно). Це калькулятивно добре для платіжного балансу, а системно – це спотворення соціального капіталу, провал внутрішнього ринку праці.

2) Фінансування потреб бюджету. Боргова пастка. Фінансовий авторитет держави – це авторитет бюджету. «Поки триває війна, вимоги до бюджету зростатимуть ...» – К.Георгієва на зборах МВФ та СБ.

Що нам потрібно було від початку війни і зараз: Це Перезапуск фінансової системи України на достатній ресурсній основі. Фінансові ресурси необхідні для життєвих і військових маневрів. На сайті Мінфіну – джерела фінансування державного бюджету під час війни. Загалом за 2022 р. – 51.3 млрд. дол. Переважно такі джерела – боргові, кредитні. Грантове (неборгове) фінансування – кілька відсотків від загалу. Цього мало, це містить небезпеку «кредитного навісу», кредитної залежності і є борговою пасткою.

Загалом, у всьому світі борги, як засіб фінансування потреб, швидко зростали під час ковід-пандемії та нашої війни через державні запозичення у фінансуванні потреб бюджету. Вимушені емісії державних цінних паперів в умовах пандемії і війни та гроші, надруковані центральними банками, продовжують роздувати фінансові ринки та поглиблювати боргову пастку. Двадцять п'ять країн, включаючи США та Китай, мають загальний борг понад 300 відсотків ВВП, порівняно з жодною в середині 1990-х років.

Зрозуміло, що для України залежність від боргів потребує переформатування структури економіки і державного стимулювання «відтворювальних галузей». Тут знову про роль держави.

3) «Сировинні стратегії» розвитку та деіндустріалізація знецінились повністю. Опора на власні сили і можливості економічного відтворення стають визначальними для національної безпеки.

Залежність розвитку «сировинних» країн від ресурсного попиту Китаю й інших «локомотивів» дається взнаки. Економіка Китаю пригальмовує як двигун зростання. Очікування рецесії зростають (одна з тем Давосу-2023). Проглядаються перспективи переформатування структури ринків та міжнародної логістики переміщення товарів. Спричинені ковідом і війною обриви ланцюгів поставок викривили міжнародні карти логістики. Приклад – поставки продовольства й інших товарів.

4) Інфляція і вартість активів. Вартість життя стрімко зростає, і особливо в останні 3 роки (пандемія і війна).

Збільшення державних витрат та їх фокусування (передусім воєнних, оборонних – в усіх країнах-партнерах, і в Україні), зростання державного боргу (в Україні, як країні-реципієнті),

зменшення робочої сили – все це загрожує зростанням інфляції. Яка в Україні вже є двозначною.

Окремий супутний ризик – зміни цін на активи. Інфляційне зростання цін «збиває» заощадження, інвестиції, купівельну спроможність національних грошей. Окремо – бум цін на децентралізовані «валюти» (сектор DeFi). Під час війни ціни DeFi обвалилися. Ринки DeFi виявилися нехеджованими, і тому надто ризикованими. Інструменти нехеджованих ринків мають спекулятивну ціну і порівняно незначну вартість. При сучасному ужорсточенні грошово-кредитної політики ставки ЦБ ростуть, ціна інструментів DeFi падає. Спекулятивні бульбашки здуваються.

Жорсткі обмежувальні правила виникають у країнах, що розвиваються (приклад заборони майнінгу крипто у Китаї 2022 р.). Зберігаються застереження щодо необгрунтованого хіпстерства (приклад реакції МФО на економічну політику Сальвадору при впровадженні криптовалюти як національної грошової одиниці).

5) Зміни в характері праці та продуктивності.

6.1. З міркувань безпеки виконання робіт стає все більш дистанційним (де це можливо). Зросли обсяги робіт і послуг поза офісами. Місце праці і місце виконання завдань це не одне й теж. Роль офісів як обов'язкове місце праці знизилась, під час війни окремі офіси стали «пунктами незламності», специфічними притулками. Задля мобільності персоналу з'явилися «тік-ток-хауси» – оренда квартир під офіси. Зросла роль самоменеджменту та інфраструктури виконання робіт дистанційно.

6.2. В частині оцінювання продуктивності віддаленої праці, розрахунки на цифровізацію та впровадження цифрових послуг для покращення продуктивності поки не виправдалися. Стикаються проблеми безпеки, інфраструктурного забезпечення і саморганізації праці (як-то безпекові питання виконання робіт; теперішні перебої з електроенергією і теплом; «цифрова» й інша кваліфікаційна грамотність»). Безпечне фізичне місце виконання робіт (часто й за кордоном) стає переважним чинником. Недостатньо вмотивовані працівники, які працюють з дому, витрачають більше часу із меншою продуктивністю. Парадокс слабкої продуктивності при прискоренні технологічних змін, зберігається.

«Просунуті» технології не роблять фізичні ресурси застарілими. Цифровим менеджерам також потрібний фізичний притулок і задоволення базових фізичних потреб. «Реквієми» за матеріальними активами і простою (нецифровою) працею є передчасними. Індивідуальні компетенції стають переважними (захист держави, бізнесу, самозахист). Компетентність і освіченість перестали бути тотожними.

Висновки. Основні теми Давосу-2023: війна, клімат, очікування рецесії, фрагментація розвитку. Всі вони стосуються України.

У цьому контексті **зберігаються значні ризики розвитку України, на які ще немає відповіді**: продовження війни, зростання людських і матеріальних втрат, енергетична криза і демографічні проблеми не переборені, чіткої моделі відновлення все ще немає, поживляються зарубіжні ринки праці за рахунок українців-мігрантів, корупція не мінімізована, фікція боротьби з марнотратством зберігається (приклад: боротьба з преміями в Нафтогазі, а не схемами).